

חינוך לחיים

פרשת וירא

"וה אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה וכו כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו" – רואים מכאן שהדבר הכי חשוב זה למען אשר יצוה את בניו - חינוך הילדים!! שהרי "כי ידעתיו" - לשון חיבה וכו. ולמה ידעתיו - "למען אשר יצוה" - לפי שהוא מצווה את בניו לשמור את דרך התורה. אומר המדרש במקום - חנוך זכה והתעלה להיות מלאך כמלאכי מרום כמו שנאמר "ואיננו כי לקח אותו אלוקים" וגדלותו היתה אף יותר ממעלת אברהם אבינו.

אומר ה"חתם סופר" שאף אברהם אבינו היה ביכולתו להשיג מעלה זו, אלא כיון שאברהם אבינו "בזבז" כביכול, את זמנו בהשתדלות להכניס אנשים רבים תחת כנפי השכינה ולכן התעכב כאילו מלהתעלות בעצמו. אבל בעיני הקב"ה לא נתמעטה מעלתו, אלא אדרבה כך הוא רצונו של הבורא, שהאדם יגיע למדרגת מזכה הרבים, אע"פ שע"י כך הוא כביכול עוצר את התעלותו העצמית.

רמז לכך מביא ה"קן לדוד" מהפסוק: "וה אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה?" וכי לא ראוי שאכסה ממנו ואגלה רק לחנוך שהגיע לדרגת מלאך, ומדוע לא? "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'", הרי אברהם לא הגיע לדרגת חנוך רק בגלל השתדלותו בעיסוק זיכוי הרבים, לכן מן הראוי לא להעלים ממנו, ולגלות לו את כל ענין סדום.

ויותר בחזקת החתם סופר שואל: אם אברהם אבינו הגיע לדרגת נבואה "להודיעו אשר יעשה במשפט אומה או עיר פלונית", מדוע ימנע ה' ידיעה זו ממנו? מדוע יגרע חלקו מכל הנביאים?! משיב ה"חתם סופר": לא הגיע אברהם למדרגה גבוהה של נבואה. מדוע? "לא מפני שלא היה ראוי, אלא מפני שלא היה לו פנאי לייחד מחשבתו ולהתבונן בעניינים גבוהים כאלו, מפני שהיה מתעסק עם בניו ועם ביתו אחריו ללמדם דרך ה'". ובתחילת דרכם, בני ביתו היו במדרגה נמוכה. "וכיון שהשפיל דעתו ושכלו לכבוד ה' יתברך ללמדם דרך ה' והפסיד לעצמו מדרגת נבואתו, לכן אמר הקב"ה: "המכסה אני" וכו וכי בשביל זה יפסיד?! הלא ידעתי שלא הגיע לזה רק "למען אשר יצוה את ביתו ואת בניו אחריו!!" לכן ה' מתגלה אליו ונודע אליו.

לא על אברהם אבינו בלבד מבקש ה"חתם סופר" ללמדנו אלא על כל אחד ואחד מישראל שעוסק בחינוך ילדים. ה מפצה בשפע רוחני את כל מי שעוסק בחינוך ונאלץ כביכול "לוותר" על טיפוחו הרוחני האישי... ה מבשר לנו בפרשתנו שהוא לא יצא נפסד! זו ידיעה מרעישה שכל מחנך ואב בדור צריך לזכור בכל יום!!!

בספר "קול יהודה" לרבי יהודה צדקה, כותב רעיון דומה. הפסוק אומר (מלאכי ב.ז) "כי שפתי כהן ישמעו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא", ודרשו חז"ל במועד קטן י"ז. אם הרב דומה למלאך ה', ילמדו תורה מפיהו, ואם לאו, אל ילמדו מפיהו. שואל הרב צדקה, וכי יש למישהו מאתנו איזו שהיא תמונה איך נראה מלאך ה' שנוכל להשוות אותו עם דמות הרב שלפנינו? אלא שהמלאכים נקראים עומדים, כיון שאינם יכולים להתקדם בדרגתם, והאדם נקרא "מהלך" כי הוא הולך ומתהלך בדרגתו הרוחנית, ולכן אם הרב מתנהג כמלאך ה' והוא מלמד את תלמידיו וצאן מרעיתו, למרות שפעמים רבות הוא עוצר בכך את ההתקדמות האישית על מנת להכניסם תחת כנפי השכינה. אם הרב עושה כן, הרי שראוי ללמוד תורה ממנו. אבל אם הרב המלמד, עיניו נשואות רק לימודו האישי והוא רק "מרצה" ולא בוחן את קצב התקדמות תלמידיו, אזי הוא אינו דומה למלאך ה' (עומד), ומרב כזה לא ראוי ללמוד תורה. וזהו שאומרת התורה על אברהם אבינו "והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו".

על המש "משה קיבל תורה ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים וכו שואל הבן איש חי זיע"א: מדוע מיהושע והלאה כתוב לשון "מסירה", ואילו אצל משה רבנו כתוב "קבלה"? היה צריך להיות כתוב: ויהושע קיבלה ממשה, וזקנים מיהושע וכו ואנשי כנסת הגדולה קבלוה מנביאים. ותיירץ: ללמדנו שהרב חייב להשתדל ללמד יותר ממה שהתלמיד רוצה ללמוד. כמו שאמר רבי עקיבא לרשב"י בפסחים קי"ב יותר ממה שהעגל רוצה לינק, פרה רוצה להניק. לכך אמר "ומסרה ליהושע" - הוא התעורר למסור ליהושע, ולא המתין עד שבא יהושע אצלו וביקש לקבלה ממנו, וכך אצל כולם - הם לא המתינו שיבקשו מהם אלא התעוררו למסור אותה. כי מסירה תולה הדבר ברב, וקבלה תולה הדבר בתלמיד הלומד - שהוא התעורר לקבל.

ופנינה יפה מצאתי בבעל הטורים במקום שכתב אשר יצווה בגימטריה תורה וגם גימטריא ברית. וממילא ניתן לומר שאם אבא או מחנך רוצה ברית (שפירושו קשר וחיבור) עם תלמידיו- בניו, יעשה זאת עם לימוד התורה הקדושה!!!

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com